

включаючи законодавство України і технічних документів, які регулюють земельні відносини та впроваджують відповідні економічні механізми.

Для впровадження заходів державної Програми розробляються стратегії на регіональному рівні з урахуванням стану ресурсів і особливостей місцевих умов. Також враховується матеріально-ресурсне забезпечення виконання заходів, шляхом розробки планів і техніко-економічних обґрунтувань для збереження земель в зоні здійснених бойових дій та територій місцевих громад.

Головна мета регіональної Програми полягає в збереженні та відновленні продуктивних можливостей землі як важливого ресурсу в сільському господарстві в умовах змінюваного клімату, ринкових трансформацій і децентралізації влади.

Регіональна Програма повинна бути спрямована на: оптимізацію господарювання за рахунок ефективного використання земельних ресурсів, особливо в агросекторі; охорону та відновлення земель, збереження природних екосистем і гарантію екологічної стабільності, дотримуючись правильного користування землями; забезпечення здорового довкілля, зменшення соціальних розбіжностей та покращення якості життя громадян. За впровадження заходів повинні нести відповідальність місцеві органи влади та інші учасники, які мають відповідні повноваження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Панас Р. М. Рациональное использование та охорона земель : навч. посібник. Львів: Новий Світ-2000. 2008. 352 с.
2. Антонюк У.В. Правова охорона земель: Міжнародний та європейський досвід. Наукові праці НУ ОЮА. 2012.
3. Програма використання та охорони земель Сумської області на 2007–2015 роки. Обласна рада п'ятого скликання від 27.07.2007. Офіц. вид. Суми, 2007. 11 с.
4. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Сумській області у 2021 році. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Regionalna-dopovid-Sumska-ODA-2021.pdf>.

УДК 528.4

КАНІВЕЦЬ О.М., старший викладач
Сумський національний аграрний університет
Leva1205@ukr.net

АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ ЗДІЙСНЕННЯМ МОНІТОРИНГУ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ НА ТЕРИТОРІЇ ОБ'ЄДНАНИХ ГРОМАД

В контексті проведення земельної реформи особливого значення набуває здійснення моніторингових процедур шляхом моделювання просторових чинників застосовуючи методи системного аналізу, геоінформаційного інструментарію та екологічного адміністрування.

Ключові слова: моніторинг земель, охорона земель, технології, геоінформаційні системи, аспекти проектування.

KANIVETS O.M., senior teacher
Sumy National Agrarian University

ANALYSIS OF THEORETICAL CONCEPTS RELATED TO THE MONITORING OF LAND USE ON THE TERRITORY OF THE UNITED COMMUNITIES

In the context of land reform, the implementation of monitoring procedures by modeling spatial factors using the methods of system analysis, geo-informational tools and environmental administration acquires special importance.

Key words: land monitoring, land protection, technologies, geoinformation systems, design aspects.

У сучасних умовах, для оптимального функціонування об'єднаних територіальних громад, важливо мати ефективну систему формування та використання інформаційного забезпечення на основі проведення моніторингу стану земель. В цьому контексті, важливо розглядати теоретичні аспекти, які стосуються визначення поняття моніторингу земель.

Зокрема, моніторинг земель визначається як постійне спостереження за станом природних, технічних і соціальних процесів з метою оцінки, контролю та прогнозування [1].

Значення стейкхолдерних відносин у системі формування та використання моніторингу земель виявляється у визначенні повноважень суб'єктів та їхніх обов'язків, шляхом виконання проектів, спрямованих на збереження, відтворення та захист родючості ґрунтів, проведення освітньо-виховної роботи в галузі збереження ґрунтів, зупинки виробництва промислової продукції, яка може негативно вплинути на якість та родючість ґрунтів та агротехнологій, виведення з обробки непродуктивних і деградованих земель, якщо це підтверджено відповідними даними, отримання інформації від інших міністерств і відомств щодо охорони ґрунтів, включаючи копії результатів ґрунтових обстежень, посилення вимог до перевірки стану рекультивованих земель, які повертаються до сільськогосподарського використання після гірничо-видобувних робіт і біологічного етапу рекультивації.

Функціональні особливості моніторингу використання земель визначаються такими напрямками: своєчасним виявленням змін у стані земель та властивостей ґрунтів; оцінкою ефективності заходів, спрямованих на охорону земель; забезпеченням збереження та відтворення родючості ґрунтів; превентивними заходами для запобігання негативних процесів та ліквідація їхніх наслідків.

Поділяючи представлені теоретичні положення, у деяких розробках моніторинг земель характеризується через призму формування та використання його функціональних аспектів проектування, які включають наступні етапи:

Визначення мети системи моніторингу земель та встановлення вимог до необхідної інформації для її виконання.

Створення організаційної структури моніторингу земель.

Розробка проекту мережі режимних спостережень за об'єктами моніторингу і розробка процедур їх проведення.

Розробка технології збору та передачі даних і постачання інформації споживачам.

Створення системи перевірки отриманої інформації на відповідність вихідним вимогам та, за необхідності, коригування системи моніторингу [2].

Система моніторингу земель включає різні компоненти інформаційного забезпечення. Зокрема: оцінку бонітету ґрунту, яка вказує на придатність земель для різних видів сільськогосподарського використання; експертну оцінку стану земельних ділянок, включаючи їх якість і потенціал; інформацію про стан посівів, їх розмір та продуктивність земель; дані про біологічний потенціал земель, включаючи природні екосистеми; агрохімічні аналізи для визначення якості ґрунту та потреби у добривах; врахування впливу соціально-економічних змін на використання земель; інформацію про ресурси, доступні для сільськогосподарських господарств, включаючи працю, матеріали, техніку та інвестиції; дистанційний моніторинг земель та аналіз результатів авіаційного зондування земель; погодні спостереження та екологічні норми, які впливають на земельне використання; модернізацію та оновлення топографічних карт для забезпечення точності географічних даних; оновлення цифрової інформації про сільськогосподарське використання території; ведення реєстру прав на нерухоме майно на земельних ділянках та угод із ним; спостереження за укладанням орендних договорів та облік площ сільськогосподарських культур; моніторинг змін у власників-господарів та регулювання земельних відносин; визначення доступу до земельних ділянок та інформацію про земельні частки.

Усі ці компоненти інформаційного забезпечення важливі для забезпечення ефективного моніторингу використання земель та прийняття обґрунтованих рішень у сфері земельного господарювання. Моніторинг проводиться з використанням сучасних методів, включаючи геоінформаційний інструментарій та аналіз просторових чинників, щоб розробляти стратегії і політики в земельному адмініструванні.

Моніторинг використання земель базується на використанні сучасних технологічних інструментів, і особливо важливою роллю в цьому процесі відіграють геоінформаційні системи. Вони розглядаються як інтегрований інструмент, який дозволяє створити

інформаційну базу для аналізу факторів, що впливають на використання земель, та здійснити моніторинг цих факторів на рівні різних територіальних структур.

Під час моніторингу використання земель, деякі дослідники також звертають увагу на екологічні аспекти. Основний акцент ставиться на ключових питаннях: стану навколишнього середовища та його характеристик; визначення потенційних загроз та причин утворення нетипових екологічних ситуацій; витрат на капітальні інвестиції, пов'язаних з охороною земель і екологічною безпекою; забезпечення екологічної безпеки; функціональних аспектах екологічного використання земель у населених пунктах; стану управління процесами формування та захисту навколишнього природного середовища; інформаційним забезпеченням для екологічного використання земель у регіоні [3].

Усі ці аспекти важливі для забезпечення стійкого та ефективного використання земельних ресурсів та збереження навколишнього середовища у регіоні. Моніторинг включає в себе аналіз даних та використання інноваційних інструментів для прийняття обґрунтованих рішень у сфері земельного господарювання та охорони природи.

Створюючи функціональні особливості для моніторингу використання земель, можна виділити ряд ключових напрямків покращення системи моніторингу, зокрема: оперативне оновлення картографічних матеріалів, щоб мати актуальну інформацію про земельні ділянки, збір та обробка просторових та атрибутивних даних щодо якісного складу земель, що дозволить отримувати докладну інформацію про земельні ресурси, створення постійно діючих полігонів для експериментального моніторингу земель та еталонних стаціонарних ділянок для спостереження за змінами на земельних територіях, розробка аналітично-інформаційної системи ГІС для збору, аналізу та візуалізації даних про земельне використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Позняк Е.В. Правові засади здійснення моніторингу об'єктів підвищеної небезпеки. Актуальні проблеми становлення і розвитку права екологічної безпеки в Україні: Матеріали наук.-практ. Круглого столу, 28 березня 2014 р., м. Київ / ред. кол. М. В. Краснова. Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Чернівці: Кондратьєв А.В., 2014. С. 65–68.
2. Оверковська Т.К. Моніторинг земель України: правові аспекти. Юридичний вісник. 1 (34) 2015. С. 125–128.
3. Горбатюк В.М., Клименко К.В. Організаційно-технологічні особливості здійснення моніторингу земель на регіональному рівні. Геодезія, картографія і аерофотознімання. Вип. 69. 2007. С. 150–156.

УДК 578.2:632.3

ЛІЩУК А.М., канд. с.-г. наук

ПАРФЕНІЮК А.І., д-р біол. наук

КАРАЧИНСЬКА Н.В., канд. біол. наук

Інститут агроекології і природокористування НААН

e-mail: lishchuk.alla.n@gmail.com

ЕКОЛОГІЧНІ РИЗИКИ ЗА РОЗВИТКУ ЦЕНОТИЧНИХ ПОПУЛЯЦІЙ МІКРОМІЦЕТІВ В АГРОЦЕНОЗАХ В УМОВАХ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Показано, що в умовах зміни клімату зростає вірогідність формування екологічних ризиків в агроценозах, що зумовлено розвитком і поширенням ценотичних популяцій, збудників хвороб, фітовірусів та ентомофауни.

Ключові слова: екологічні ризики, зміни клімату, ценотичні популяції, агроценоз, мікроміцети.

LISHCHUK A. M., candidate of agricultural sciences

PARFENYUK A. I., doctor of biological sciences

KARACHINSKA N. V., candidate of biological sciences

Institute of Agroecology and Environmental Management of National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine